Kehittämispäällikkö Aki Hietanen
Oikeusministeriö
11.3.2021

U 15/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (e-CODEX-asetus)

LISÄSELVITYS

1. Asetusehdotuksen velvoittavuudesta

Tuomioistuinviraston lausunnossa on kiinnitetty huomiota e-CODEX-asetusehdotuksen velvoittavuuteen liittyviin täsmentämistarpeisiin.

EU:n lainsäädäntömenettelyiden mukaisesti e-CODEX-asetus on EU:n asetuksena suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä eikä erillisiä täytäntöönpanosäädöksiä tarvita jäsenvaltioissa.

e-CODEX-asetuksessa jäsenvaltioille kohdistuvat velvoitteet, jotka on yksityiskohtaisesti lueteltu asetusehdotuksen artikloissa 7, 8, 11 ja 12, sisältävät yksittäisiä hallinnollisia velvoitteita 1.7.2023 alkaen. Kuten Tuomioistuinvirasto lausunnossaan on luetellut, velvoitteet koskevat yhtäältä kansallisten e-CODEX-yhteyspisteiden hallinnointia ja raportointia sekä toisaalta edustajien nimeämistä e-CODEX-järjestelmän hallintoon eu-LISA-virastossa ja lisäksi teknisen tuen yhdyshenkilöiden nimeämistä.

1.1. Hallinnollisista velvoitteista

Kansallisten e-CODEX-yhteyspisteiden hallinnointi ja niitä koskeva raportointi eu-LISAlle ja Euroopan komissiolle tulevat olemaan 1.7.2023 alkaen oikeusministeriöön ja Oikeusrekisterikeskukseen kohdistuvia velvoitteita, sillä e-CODEX-yhteyspisteet palvelevat oikeusministeriön hallinnonalaa kokonaisuudessaan. Oikeusrekisterikeskus on omassa lausunnossaan ilmoittanut valmiuksistaan e-CODEX-järjestelmän kansallisten yhteyspisteiden hallinnoinnissa.

eu-LISA-virastossa e-CODEX-ohjelman hallinnoinnissa tulee jäsenvaltioilla olemaan tehtäviä **neuvoa-antavassa ryhmässä** ja **ohjelman hallintoneuvostossa**. e-CODEX-järjestelmän neuvoa-antava ryhmä on jäsenvaltioiden asiantuntijoista koostuva ryhmä, jonka on 1.1.2023 alkaen annettava eu-LISAlle **e-CODEX-järjestelmään liittyvää tarvittavaa asiantuntemusta sekä** seurattava asetuksen täytäntöönpanon tilannetta jäsenvaltioissa. e-CODEX-sovellusten luovutusprosessin (e-CODEX-konsortiolta eu-LISA-virastolle) aikana e-CODEXin neuvoa-antavan ryhmän on tavattava säännöllisesti, vähintään joka toinen kuukausi, kunnes

luovutusprosessi on saatettu päätökseen. Neuvoa-antavassa ryhmässä jokaisella jäsenvaltiolla on asetusehdotuksen mukaan yksi edustaja.

e-CODEX-ohjelman hallintoneuvostoon voidaan kaikista jäsenvaltioista yhteensä nimetä **vain kahdeksan** edustajaa. Asetusehdotuksen 12 artiklan mukaan ohjelman hallintoneuvostoon nimitettävillä jäsenillä tulee olla **tarvittava kokemus ja asiantuntemus e-CODEX-järjestelmästä**. Käytännön menettely on, että eu-LISA-viraston hallintoneuvosto lähettää jäsenvaltioille nimeämispyynnön vuoden 2022 lopussa ja e-CODEX-ohjelman hallintoneuvosto aloittaa toimintansa 1.1.2023.

1.2. e-CODEX-järjestelmän käyttöönottoa koskevista velvoitteista

Asetusehdotus **ei sisällä velvoitetta** e-CODEX-järjestelmän käyttöönottoon jäsenvaltioissa. eu-LISA tuottaa vuodesta 2024 lähtien EU:n jäsenvaltioiden käyttöön oikeusalan asiointipalveluita, jotka perustuvat e-CODEX-tietojärjestelmään. Jäsenvaltiot voivat komission näkemyksen mukaan liittyä tuleviin rajat ylittäviin asiointipalveluihin myös muilla teknisillä järjestelyillä kuin e-CODEXiin perustuvan asiointiportaalin kautta.

Uusien rajat ylittävien asiointipalvelujen käyttöönotolle tulee aina olla lainsäädännöllinen perusta EU:n lainsäädännössä siviili- ja rikosoikeuden alalla. On mahdollista, että vuoden 2024 jälkeen oikeusalan uusia säädösinstrumentteja koskevissa komission säädösehdotuksissa tai voimassa olevien säädösten muutosehdotuksissa tulee jossakin muodossa esille e-CODEXin käyttäminen tiedonvaihdon teknisenä alustana. Tuolloin e-CODEXin käyttöä koskevat mahdolliset velvoitteet käsitellään erikseen jokaisen säädöksen kohdalla EU:n neuvostossa ja Euroopan parlamentissa ja jäsenvaltioiden parlamentit ovat mukana näitä säännöksiä koskevassa päätöksenteossa.

e-CODEX-järjestelmän käyttöönoton osalta on lisäksi syytä todeta, että komission rahoitusohjelmista (oikeusalan rahoitusohjelma ja Digitaalinen Eurooppa –ohjelma on mahdollista saada rahoitusta e-CODEXiin perustuvien palvelujen käyttöönottoon jäsenvaltioissa.

Euroopan komissio on valmistelemassa erillistä asetusehdotusta, joka koskee oikeudellisen yhteistyön menettelyjen laajempaa digitalisointia siviili-, kauppa- ja rikosoikeuden alalla. Vuoden 2021 lopussa annettavalla ehdotuksella voitaisiin velvoittaa jäsenvaltiot käyttämään lähtökohtaisesti digitaalisia kanavia rajat ylittävässä yhteydenpidossa ja tietojenvaihdossa

kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välillä sekä velvoittaa jäsenvaltiot ottamaan käyttöön sähköisen tiedonvaihdon rajat ylittävissä, kansalaisia ja yrityksiä koskevissa menettelyissä. Asetusehdotus ei kuitenkaan suoraan liity e-CODEX-järjestelmän käyttöön. Asetusehdotuksen käsittely alkaa vuonna 2022.

2. Tietosuojaa koskevia näkökohtia

e-CODEX-järjestelmään **ei tallennu rajat ylittävän tiedonvaihdon** asiakirjoja, sillä niitä käsitellään vain e-CODEXin päälle toteutetuissa tiedonvaihtoportaaleissa jäsenvaltioiden välillä. e-CODEX-järjestelmä ei näin ollen sisällä henkilötietoja eikä eu-LISA käsittele henkilötietoja e-CODEX-järjestelmän ylläpidossa.

Ainoa poikkeus on e-CODEX-**järjestelmän virheiden selvittäminen**, joissa eu-LISA saattaa pyytää jäsenvaltioita lokitietoja virhetilanteiden tarkasteluun. eu-LISA voi joutua järjestelmän vikoja selvitellessään käsittelemään jäsenvaltioiden toimittamia lokitiedostoja, jotka voivat sisältää henkilötietoja. Asetuksen jatkovalmistelussa on jo varmistuttu siitä, että henkilötietojen käsittely myös näissä poikkeustilanteissa on yhdenmukaista EU:n yleisen tietosuojasääntelyn kanssa. eu-LISA-asetuksen (EU) 2018/1726 artikloissa 36 -38 on olemassa erillissäännökset tietoturva-asioista ja henkilötietojen käsittelystä ja näitä säännöksiä sovelletaan myös e-CODEXiin liittyvissä tehtävissä.

3.Kansallisen lainsäädännön täydentämistarpeista

e-CODEX-tietojärjestelmän osalta ei ole havaittu kansallisen lainsäädännön täydentämistarpeita, sillä e-CODEX-tehtävät eivät tule olemaan minkään organisaation ydintehtäviä ja eu-LISA-hallinnointiin liittyvät vastuutukset tullaan tekemään hallintopäätöksinä.

4. Ehdotuksen vaikutuksista Suomessa

e-CODEX-järjestelmän käyttöönottoa on Suomessa valmisteltu jo parin vuoden ajan oikeudellisen yhteistyön digitalisoinnin edistämiseksi. Järjestelmän tuotantokäyttö alkaa vuonna 2021. Samaa järjestelmää voidaan käyttää useiden tiedonvaihtoportaalien teknisenä alustana.

e-CODEXin laajempi hyödyntäminen tuo lisäkuluja e-CODEX-alustalle toteuttavien uusien asiointiportaalien käyttöönotosta vuodesta 2024 lähtien. Asiointiportaalien toteutustarve on riippuvainen EU:n siviili- ja rikosoikeudellisten säädösten tulevista muutoksista ja uusien säädösten mahdollisesti sisältämistä digitaalisista toimintatavoista.

e-CODEX-järjestelmäalustalle toteutettavien asiointiportaalien tiedonsiirtorajapintoja ja niiden teknisiä toteutusvaihtoehtoja selvitetään keväällä 2021 käynnistyvässä oikeusministeriön hankkeessa, jossa ovat mukana ministeriön hallinnonalan kaikki toimintasektorit ja keskusvirastot. Hankkeessa selvitetään tiedonsiirron eri vaihtoehtojen toteutusaikataulut ja kustannukset.

5. **Komission tiedonantoa koskevasta E-kirjelmästä E 19/2021 vp**

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle selvityksen E 19/2021 vp Euroopan komission tiedonannosta *Oikeudenkäytön digitalisointi Euroopan unionissa - välineet mahdollisuuksien hyödyntämiseen*.

Euroopan komissio antoi 2.12.2020 tiedonannon *Oikeudenkäytön digitalisoinnista ja välineistä mahdollisuuksien hyödyntämiseen* (COM(2020) 710 final).

Komission tiedonanto on kooste laaja-alaisista toimenpiteistä oikeusalan digitalisaation edistämiseen. Tiedonannon taustalla ovat komission syksyllä 2020 julkaisema oikeusalan digitalisoinnin tiekartta ja rajat ylittävää digitaalista rikosoikeusyhteistyötä koskeva komission raportti. Covid-19-pandemian tuomat haasteet ovat tuoneet korostetusti esiin tarpeen toimiville digitaalisille välineille oikeusalalla.

Tiedonannossa esitellään digitalisointiin liittyviä toimenpiteitä, jotka koskevat digitalisointitoimien rahoitusta, lainsäädännön uudistamista ja tietojärjestelmien uudistamista. Komission on tarkoitus toteuttaa toimenpiteitä vaiheittain vuosina 2021-2025. Toimeenpanon väliarvio laaditaan vuonna 2024, jonka pohjalta esitetään tarvittavat jatkotoimet. Tiedonannossa korostetaan sitä, että tietojärjestelmien kehittäminen oikeusalalla vaatii aikaa ja resursseja.

Tiedonannossa käsitellään oikeusalan digitalisoinnin välineistöä, jonka avulla voitaisiin ratkaista digitalisoinnin toteutukseen liittyviä haasteita ja edistää oikeusalan digitalisointia oikeusalalla. Komission lähestymistavassa otetaan huomioon jäsenvaltioiden erilaiset kansalliset olosuhteet ja

toimivaltakysymykset. Lähtökohtana on, että kaikki jäsenvaltiot pyrkivät tasoittamaan nykyisiä digitalisoinnin tasoeroja, vähentämään hajanaisuutta kansallisten oikeusjärjestelmien välillä ja hyödyntämään EU:n rahoitusohjelmien tarjoamia mahdollisuuksia.

Jäsenvaltion kannalta on tärkeää huomata, että tiedonannossa esitellyt **lainsäädäntötoimet sisältyvät komission vuoden 2021 työohjelmaan** ja niitä koskevat säädösehdotukset tullaan julkaisemaan vuoden 2021 lopussa.